

Remissvar: AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12)

Regeringens dnr: Fi2025/00457

SFS inkommer här med sina synpunkter på remissen av *AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12)*. SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor. SFS har ett sextiototal medlemskårer som tillsammans representerar ungefär 400 000 studenter och doktorander.

SFS remissvar är begränsat till de förslag som direkt påverkar studenter och doktorander. SFS doktorandkommitté har också bidragit med synpunkter särskilt vad gäller de förslag som rör forskning.

SFS ställer sig frågande till varför endast avsnittet *Spetsforskning i samverkan* ingår i konsekvensbeskrivningen. I remissvaret lämnas även synpunkter på förslagen i avsnittet *Ett kompetenslyft för alla*.

Synpunkter på avsnittet Spetsforskning i samverkan (s. 53–56)

En övergripande kommentar: AI-utvecklingen har konsekvenser för samtliga forskningsområden, vare sig det gäller matematik, medicin, matematik, humaniora, samhällsvetenskap, konst och så vidare. Eftersom AI påverkar samtliga forskningsområden är det svårt att på ett träffsäkert sätt rikta medel särskilt till AI-forskning. SFS föreslår därför att mer medel istället tillförs i form av ökade basanslag, i syfte att stärka AI-användningen inom samtliga forskningsmiljöer. Om riktade satsningar ändå genomförs bör de fördelas brett mellan AI-teknik, -etik, -juridik, medicin, lingvistik och andra discipliner som tydligt påverkas av AI.

1.4.1 Excellenscenter

AI-kommissionen föreslår att regeringen inrättar ett begränsat antal excellenscenter inom AI-området till en ungefärlig styckkostnad om 100 miljoner kronor per år under 10 år, till ett totalbelopp om 300 miljoner kronor årligen. Centren ska samverka med forskare och projekt vid olika svenska och internationella lärosäten, samt samarbeta med både näringslivet och offentlig sektor. Dessa center kan vara virtuella och omfatta flera lärosäten, men ska ha ett lärosäte som huvudman. Vetenskapsrådet, i samråd med övriga forskningsfinansiär, bör vara huvudman för en utlysning och fördela resurserna

i konkurrens mellan universitet och högskolor.

SFS avstyrker förslaget. Regeringen har nyligen infört en satsning på excellenscenter, som dock har ett bredare anslag än endast AI-forskning. Det råder redan en obalans mellan basfinansiering och riktade forskningsmedel i det svenska högskolelandskapet, och denna obalans har dessutom förstärkts de senaste åren. **Om satsningen ändå genomförs bör det ske genom en omfördelning** av de anslag till Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Forte som aviserades i forskningspropositionen *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta* (Prop. 2024/25:60) s 24.

1.4.2 Inrätta Post-docs och Gästforskare

AI-kommissionen föreslår att det avsätts medel till 200 AI-post doc-tjänster till en kostnad om 500 miljoner kronor totalt under tio år. Vetenskapsrådet, i samråd med övriga forskningsfinansiär, bör vara huvudman för en utlysning och fördela resurserna i konkurrens mellan universitet och högskolor

SFS avstyrker förslaget om en riktad satsning för AI-post doc-tjänster. SFS är dock positiva till att det tillskapas fler tjänster för forskare i början av karriären, men uppmanar till att inte detaljstyra lärosätena. **SFS föreslår** att satsningen istället utbetalas direkt till lärosätena i form av ett höjt basanslag.

AI-kommissionen föreslår att det avsätts medel till motsvarande 50 heltidsanställda gästprofessorer inom AI till en kostnad om 300 miljoner kronor totalt under tio år. Vetenskapsrådet, i samråd med övriga forskningsfinansiärer, bör vara huvudman för en utlysning och fördela resurserna i konkurrens mellan universitet och högskolor.

SFS avstyrker förslaget om en riktad satsning på gästprofessorer inom AI. SFS har visserligen invändning i sak mot att det tillskapas fler gästprofessorer inom relevanta områden, problemet är att det blir en för snäv styrning av lärosätena. **SFS föreslår** att satsningen istället utbetalas direkt till lärosätena i form av ett höjt basanslag.

AI-kommissionen föreslår att det avsätts medel till motsvarande 500 kombinationstjänster inom AI till en kostnad om 350 miljoner kronor totalt under 10 år. Vetenskapsrådet, i samråd med övriga forskningsfinansiärer, bör vara huvudmän för en utlysning och fördela resurserna i konkurrens mellan universitet och högskolor

SFS avstyrker förslaget om en riktad satsning på kombinationstjänster särskilt inom AI. SFS är dock positiva till kombinationstjänster och **föreslår** att satsningen istället utbetalas direkt till lärosätena i form av ett höjt basanslag.

1.4.3 Forskarskolor

AI-kommissionen föreslår att det inrättas forskarskolor inom Vetenskapsrådets huvudområden och att det avsätts 2,4 miljarder kronor för detta ändamål under en tioårsperiod, vilket motsvarar 600 doktorer.

Vetenskapsrådet, i samråd med övriga forskningsfinansiärer, bör vara huvudman för en utlysning och fördela resurserna i konkurrens mellan universitet och högskolor.

SFS avstyrker förslaget om att riktad satsning på forskarskolor särskilt inom AI som utbetalas efter utlysning av VR. SFS är dock positiva till att det utbildas fler doktorander och **föreslår** att satsningen istället utbetalas direkt till lärosätena i form av ett höjt basanslag och kompletteras med andra åtgärder för att öka dimensioneringen av forskarutbildning.

Synpunkter på avsnittet Kompetenslyft för alla (s. 62–71)

Folkbildning

Ai-kommissionen föreslår: Staten bör också överväga att ge elever, studenter och lärare kostnadsfri tillgång till AI-tjänster under en längre period. Vid bibliotek och vid Statens servicecenter ska det finnas AI-tjänster utan kostnad att använda, samt personal som kan vara behjälpliga i hur de kan användas. Även detta måste snabbtredas av den task force vi föreslår i kapitlet Ledarskap och styrning för att genomföra Färdplanen. I övrigt är det arbetsgivarnas ansvar att de anställda har de hjälpmedel som behövs för att lösa sina uppgifter och förbättra verksamheten.

SFS tillstyrker förslaget i delen att studenter ska ha kostnadsfri tillgång till AI-tjänster. Detta bör hanteras av lärosätena själva men bör finansieras genom en höjning av ersättningsbeloppen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Mer AI i den högre utbildningen

AI-kommissionen föreslår: att 750 miljoner kronor totalt under åren 2025–2027 bör avsättas till lärosätena. Syftet är dels att lärarna ska få möjlighet till kompetensutveckling inom AI, dels att innehållet i utbildningarna framtidssäkras.

SFS tillstyrker förslaget i denna del.

AI ska inte ses som en separat process, utan måste ske integrerat med den reguljära verksamheten vid lärosätena. Redan idag finns en utbredd insikt inom högskolan att utbildningsutbudet behöver utvecklas för att möta upp nya krav på AI-kunskaper hos studenterna. Lärosätetsledning, forskare, lärare och studenter, kommer att identifiera olika krav vad gäller AI – exempelvis vilka kunskaper som behövs på den framtida arbetsmarknaden, inom forskningen och inom högskolans egen undervisning och examination.

Studentkårerna har en nyckelroll i att bidra med ett studentperspektiv kring hur AI kan integreras inom befintliga utbildningar och hur nya utbildningar ska utformas. Studentkårernas lagstadgade uppdrag är att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan. Detta sker i praktiken genom att studentkårerna utser studentrepresentanter som medverkar i olika beslutsprocesser som påverkar studenterna på alla nivåer, alltifrån programråd och institutionsstyrelser till rektors beslutsmöten och lärosätesstyrelse.

Studentkårerna spelar redan idag en avgörande roll för att exempelvis stärka arbetsmarknadskopplingen och driva på för att nya metoder och teknologier inkorporeras i utbildningarna. Samtidigt upplever många studentkårer att finansieringen är otillräcklig för att de ska kunna genomföra kärnuppdraget på bästa möjliga sätt. I dagsläget går mycket energi åt till andra aktiviteter som genererar inkomster, exempelvis mässor eller sociala aktiviteter, vilket visserligen är positivt men tyvärr riskerar att gå ut över det lagstadgade kärnuppdraget.

SFS föreslår därför att en del av satsningen används till studentkårerna, genom att anslag 2:67 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, ap.5 Stöd för studentinflytande (ram), höjs från 55 000 till 95 000, motsvarande i genomsnitt 1 mnkr per lärosäte, i syfte att öka studentperspektivet kring hur AI kan integreras i utbildningsutbudet.

AI-kommissionen föreslår vidare att: Universitets- och högskolerådet bör få i uppdrag att ansvara för satsningen och tillföras 5 miljoner kronor årligen för det utökade uppdraget.

SFS avstyrker förslaget i denna del. Att ge UHR i uppdrag att ansvara för satsningen riskerar att medföra en onödig byråkrati. **SFS föreslår istället** att satsningen betalas ut direkt till lärosätena. När satsningen har införts kan Universitetskanslersämbetet följa upp ifall den har gett resultat. Detta kan exempelvis ske i form av en vanlig uppföljning eller en tematisk granskning.

Kompetensutveckling för anställda och omställning för arbetssökande

AI-kommissionen föreslår: AI-kommissionen ser att det finns behov av ytterligare insatser på området. Bland annat menar vi att Arbetsförmedlingen, med hjälp av myndigheter som MYH och SCB, bör få i uppdrag att halvårsvis ta fram prognoser över AI:s inverkan på arbetsmarknaden och vilka utbildningsbehov som finns.

SFS har inga invändningar mot förslaget. **SFS vill tillägga** att UKÄ har en viktig roll i att ta fram prognoser för utbildningsutbudet inom högre utbildning. Att göra det så ofta som halvårsvis framstår dock som svårmotiverat för den högre

utbildningens skull. Det är bättre att prognoserna tas fram mer sällan och prioriterar kvalitet och långsiktighet. Nya utbildningar som tas fram bör sedan hålla ett antal år för att utvecklingskostnaderna ska vara motiverade.

AI-kommissionen föreslår: Kommissionen anser också att Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) årligen bör sammanställa forskningsläget om utvecklingen på arbetsmarknaden i relation till utvecklingen inom AI. Detta i syfte att arbetsmarknads- och utbildningspolitiken i framtiden ska bli mer evidensbaserad. Dessa underlag kan med fördel göras tillgängliga inom AI-hubben (för mer information om den föreslagna AI-hubben, se nedan). Kommissionen uppskattar att IFAU bör tillföras 3 miljoner kronor årligen för detta uppdrag.

SFS har inga invändningar mot förslaget.

AI-kommissionen föreslår: AI-kommissionen anser att utbildningsväsendet bör tillföras 250 miljoner kronor totalt under åren 2025–2027. Syftet är att frigöra tid för lärare att kompetensutveckla sig samt för att genomföra nödvändiga kompletteringar av utbildningsutbudet av kurser för yrkesverksamma.

SFS har inga invändningar mot förslaget att tillföra medel, **men** anser att uppgiften redan ingår i lärosätenas uppdrag i det årliga regleringsbrevet att tillhandahålla ett utbildningsutbud som utgår från studenternas efterfrågan och arbetsmarknaden behov, det är något som bör ske löpande. Högskolorna är dock underfinansierade och anslagen har över tid urholkats kraftigt. **SFS föreslår** därför att lärosätena tillförs permanenta medel för att ha bättre förutsättningar att kontinuerligt utveckla utbildningsutbudet i takt med teknikutvecklingen och samhällsutvecklingen. SFS vill återigen betona att studentkårerna har en viktig roll att bidra till utvecklingen och att det kan vara en god idé att låta en del av finansieringen gå till studentkårerna (se längre kommentar om AI-kommissionens förslag ovan att 750 miljoner kronor totalt under åren 2025–2027 bör avsättas till lärosätena).

AI-kommissionen föreslår: Uppgiften att koordinera och sammanställa den nationella satsningen på livslångt lärande bör ges till Universitets- och högskolerådet (UHR) samt Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH). Myndigheterna bör samordna sina uppdrag och de bör vardera tillföras 5 miljoner kronor årligen i två år för uppdraget, därefter 2 miljoner kronor vardera per år. Kursutbudet bör finnas på AI-hubben, som presenteras mer ingående nedan.

SFS avstyrker förslaget. Lärosätena ansvarar själva för sina utbildningsutbud och lärosätena bör därför själva ansvara för att genomföra satsningen. Att ge UHR i uppdrag att samordna satsningen skapar en onödig byråkratisk överbyggnad.

Vad gäller den del av förslaget som rör en AI-hubb vill SFS tillägga att utbildningar för livslångt lärande inom högskolan även bör finnas tillgängliga på antagning.se. Det är svårt att dra en tydlig gräns mellan högskolans "reguljära" utbildningsutbud och utbildningsutbudet för yrkesverksamma, eftersom många kurser kan läsas både fristående och som del av ett program.

AI-kommissionen föreslår: AI-kommissionen anser att analysen och förslagen som togs fram inom Regeringskansliets Samverkansprogram om Kompetensförsörjning och Livslångt lärande ska ligga till grund för en AI-hubb. Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) kan vara en lämplig huvudman för uppdraget, men detta behöver snabbtredas av den task force som föreslås i kapitlet Styrning för att genomföra Färdplanen. Regeringen bör dock redan nu avsätta 10 miljoner kronor årligen för uppbyggnad och drift av AI-hubben.

SFS har inga invändningar mot förslaget.

AI-kommissionen föreslår: AI-kommissionen föreslår att universitet och högskolor ska ta ett större ansvar än i dag för validering av AI-kunskaper för fortsatta studier inom akademien. I uppdraget bör det även ingå att utveckla en AI-tjänst som kan underlätta arbetet, bland annat vad gäller sammanställning av dokumentation från en mängd olika källor. Det kommer sannolikt att krävas ett större offentligt åtagande än i dag för att kompetenskartläggning och ett valideringssystem ska fungera i praktiken och för att upprätthålla hög kvalitet. Resurser till detta bör omfördelas inom ramen för vuxenutbildningen.

SFS avstyrker förslaget eftersom uppdraget är så specifikt att det skulle behöva analyseras bättre ifall det faktiskt föreligger ett behov. SFS är överlag positiva till validering. Att AI-kunskaper skulle krävas för behörighet till vissa utbildningar torde dock vara ett undantag. Uppgiften bör således avgränsas till validering för tillgodoräknande. Totalt sett inom samtliga ämnesområden är det dock få valideringsärenden som rör validering av reell kompetens för tillgodoräknande (se UKÄ rapport [Uppföljning av lärosätenas bedömning av reell kompetens](#) 2021:32). AI-kommissionen presenterar ingenting som tyder på att behovet av validering av reell kompetens för tillgodoräknande skulle vara särskilt stort vad gäller just AI.

AI-kommissionen föreslår: AI-kommissionen anser att alla arbetslösa ska delta i kurser, inom Arbetsförmedlingens och omställningsorganisationernas regi, som syftar till att höja deras AI-kunskap. Resurser för detta bör tas inom ram för arbetsmarknadspolitiken.

SFS har inga synpunkter på förslaget.

Elsa Berlin
Vice ordförande
elsa.berlin@sfs.se
070-545 70 45

Sebastian Lagunas Rosén
Samhällspolitisk chef
sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
076-870 56 94